

Matkaraportti osallistumisesta ICOM:in yleiskokoukseen Rio de Janeirossa 2013

Tuleviin tähyilyä, ystävyys iloja ja Rion riemuja

Osallistuin konferenssissa erityisesti dokumentaatiokomitea CIDOC:in ohjelmaosioihin. CIDOC:in vuosikokouksessa esittelin johtamani työryhmän toimintaa (Co-reference Working Group).

Vedin myös CIDOC:in ohjelman osana työpajan aiheesta *"Implementing Utopia. Strategy Forum on Planning Information Infrastructures for Cultural Heritage"*. Työpajan aiheen taustalla on subjektiivinen näkemys, että museoiden dokumentointityön tuloksena syntyneiden aineistojen käyttö painottuu tällä hetkellä liian yksipuolisesti rakenteistettuun luettelointidataan ja sen yhdistelyyn. Metadatan yhdistely linkitetyn datan järjestelmissä ei korjaa tätä puutetta. Tällä aineistolla on ensisijainen arvo museoille mutta rajallinen arvo yleisölle. Nykyinen, yhä laajempi avoimen tiedon käyttöönotto tekee ajankohtaiseksi kysymyksen, miten yhdistää metadata ja rakenteistamattomat teksti- ja kuvaaineistot toisiinsa käyttäjälähtöisesti. Strategia-teeman kehittäminen jatkuu CIDOC:in Dresdenin konferenssissa 2014.

Olen avustanut CIDOC:in intialaisia jäseniä pyrkimyksessä toteuttaa CIDOC-konferenssi Delhissä 2015. Intia jätti muodollisen hakemuksen ennen Rion konferenssia, ja Delhi esiteltiin Rirossa mahdollisena toteutuspaikkana. Konferenssin jälkeen CIDOC:in hallitus teki asiasta myönteisen ratkaisun. CIDOC:in Intian komitean lisäksi konferenssin pääjärjestäjä on *National Museum Institute*, joka on itsenäinen akateeminen instituutio, jonka toimialoina ovat museologia, konservointi ja taidehistoria. Kontakti intialaisiin syntyi CIDOC-konferenssissa Santiago de Chilessä 2009, ja minulla oli tilaisuus osallistua työkokoukseen Ladakhissa, Himalajalla 2012, missä kansainvälinen asiantuntijajoukko pohti vaihtoehtoja museon perustamiseksi alueen pääkaupunkiin Lehiin. Pidin kokouksessa esityksen aiheesta *"Museums in the Electronic Age. New Paradigms and Practices in Cultural Heritage Documentation"*.

Tärkeä osa Rion konferenssia oli mahdollisuus tutustua CIDOC:in brasilialaisiin jäseniin. São Paulon pinakoteekissa on taideteosten lisäksi taiteilijoita koskevia arkistoaineistoja ja kirjasto. Näitä aineistoja koskevien tietokantojen yhdistely on osoittautunut ongelmalliseksi johtuen museo-, arkisto- ja kirjastoinstituutioiden erilaisista traditioista ja eri professioiden itseyttämisestä. Osallistun tällä hetkellä työskentelyyn käsitelmän luomiseksi suomalaisille arkistoille ja rinnakkaisiin taustaprosesseihin, joiden tavoitteena on luoda käsitelmä arkistoille kansainvälisesti sekä yhdistää tämä museoiden ja kirjastojen käsitelmilleihin. Pyrkimykseni on olla yhteydessä São Paulon pinakoteekkiin selvittääkseni, missä määrin kehittelyn yhteydessä syntynyt malli olisi relevantti heidän näkökulmastaan.

Minulla on tällä hetkellä kaksi kirjallista innoituksen lähde: intialainen talousnobelisti Amartya Sen ja libanonilainen kirjailija Amin Maalouf. Yksi Senin käsittelemistä teemoista on Intian vuosittainen argumentatiivinen, dialogia korostava kulttuuri, missä vastapuolen annetaan esittää parhaat argumenttinsa. Puhutteleva esimerkki tästä asenteesta on Rigvedan teksti, jossa myös epäilylle annetaan ääni: ”Kuka väittää tietävänsä totuuden? Mistä tämä luomus on peräisin? Ehkä se muodosti itse itsensä, ehkä ei. Hän, joka katsoo tätä kaikkea korkeimmasta taivaasta, yksin hän tietää, tai ehkei hänkään tiedä”. (*The Argumentative Indian: Writings on Indian Culture, History and Identity.*) Kykenemättömyys hyväksyä vastakkaisuudet ja sovittaa ne viisaasti toisiinsa on tämän hetken polttavimpia ongelmia. Maalouf kirjoittaa tästä: ”Ihmiset ovat kadottaneet kyvyn hallita erilaisuuttaan, muotoilla yhteisiä arvoja, hahmottaa yhdessä tulevaisuutta.” Ja toisaalla: ”Kulttuurin tehtävä on tänään antaa sukupolvellemme älylliset ja moraaliset työkalut, jotka mahdollistavat eloonjäämisen – ei mikään vähempi.” (*Le Dérèglement du monde. Quand nos civilisations s'épuisent.*) Näitä kysymyksiä on mahdollista kehittää edelleen CIDOC:in Delhin konferenssissa, jonka keskeisenä aiheena on arvot ja se, miten kulttuuriperinnön dokumentoiminen voi palvella arvojen muodostumista. Rion konferenssin viimeisimmän puheenvuoron, vaiheessa jossa sali oli jo puoliksi tyhjentynyt reippaasti aikataulun ylittäneen päätöskokouksen jälkeen, piti mosambikilainen kirjailija Mia Couto. Epäonnistuneeseen ajankohtaan sijoitettu puheenvuoro oli luultavasti konferenssin painavimpia. Sijoitan Couton samalle tähtikartalle kuin Sen ja Maalouf. Sain kokouksen päätyttyä hänen sähköpostiosoitteensa, ja toivon voivani palata hänen kanssaan kulttuurin moninaisuuden ja ihmiskunnan kohtalonyhteyden teemoihin.

Odottamaton intermezzo syntyi, kun yleiskokouksen vaikutusvaltainen intialaissyntyinen toimitsija syytti ajatukselle, että Delhin konferenssin yhteydessä järjestettäisiin lavastettu panttivankitilanne, vankeina konferenssivieraat ja pelastajina intialaiset kommandot, jotka saapuisivat paikalle helikoptereilla. Jotta tämän mielikuvituksellinen ehdotus ei olisi alkanut elää omaa elämäänsä käytin aikaa kootakseni argumentteja, miksi ajatus on huono. Painavin argumentti on se, että tilanne, jossa museossa syntyy panttivankitilanne on itse asiassa mahdollinen. Tällaisen ajatuksellisen kytköksen syntyminen ja leviäminen olisi äärimmäisen vaarallista. Se, mikä Delhissä toteutettaisiin julkisuutta saavana harjoituksena, voisi jossain muualla toteutua oikeasti.

Onneni oli majoittautua Santa Teresan kaupunginosaan Rion historiallisessa keskustassa. Asunolle kiivettiin pitkiä, rapistuneita portaita, ja joka kerta mieleen nousi kysymys: ”Onko mahdollista että nämä eivät vielääkään lopu”. Luonnehtisin Santa Teresaa siten, että se on portugalilaistyylinen Montmartre, paitsi paljon tunnelmallisempi ja vailla turisteja. Kaupunginosassa on pieniä museoita, ja siellä asuu taiteilijoita ja käsityöläisiä. Jos Picasso, Apollinaire, Matisse, Max Jacob ja muut Montmartrelle 1900-luvun alussa asettuneet olisivat tienneet Santa Teresasta, länsimainen kulttuurihistoria oltaisiin kirjoitettu toisin. Henkinen kotini on siellä, missä on kulkukoiria, ja kun hikisenä saapui portaiden yläpäähän, vastassa oli tuttu kaveriporukka. Välillä yksin parvekkeelle lukittu susikoira itki haikeasti käheällä äänellä. Välillä lauma piti haukkumiskonsertin – synnä kuulemma apinat. Iltaisin paikallinen DJ soitti kadulla lempeitä brassisointuja.

Ennen lähtöä olin päättänyt välttää kaikkia Rion kliseitä. Onneksi tämä päätös piti vain osittain. Korkealla näköalavuorella, Kristus-patsaan juurella kirjoitin seuraavan merkinnän:

"Viewing from the Corcovado over the city skyline the mountainous seashore blended in the evening mist with the sunset and later the starry sky. I stayed behind while others left to enjoy the place as long as I could, sitting in a café gazing on five black hawks silently circulating in the evening breeze, carried by the thermal, the marvel of moment touched by the sadness that accompanies solitude."

Konferenssipaiikka, *Cidade das Artes* sijaitsi kaukana keskustasta Barra da Tijuca kaupunginosassa kahden moottoritien risteyksessä. Monien konferenssivieraiden hotellit sijaitsivat käytännöllisesti kokouspaikan lähetyillä mutta kaukana varsinaisesta Riosta. Konferenssin puolella välissä NMI:n museologian osastosta vastaava Manvi Seth ja Intian CIDOC:in puheenjohtaja, professori Velayudhan Nair totesivat, että he eivät ole lainkaan nähneet itse kaupunkia. Meillä on Manvin kanssa kaksi yhteistä harrastusta: julkinen joukkoliikenne ja tavalliset asiat, ja näiden harjoittamiseen tarjoutui nyt tilaisuus. Professori Nair kertoi tehneensä pisimmillään kolmen tunnin työmatkoja polkupyörällä, joten koossa oli samanmielisten joukko. Konferenssipaikan vieressä sijaitsi Alvoradan linja-autoasema, josta retki saattoi alkaa. Tutustuimme Santa Teresaan ja päädyimme yötä vasten paljain jaloin Copacabanan rantaan lyöviin aaltoihin katselemaan tähtiä ja kuuntelemaan tuulta ja maininkeja. Ostin myöhemmin pienen rasian, johon kahmaisni muistoksi kosteaa hiekkaa ja lähetin Intiaan ajatuksella, että niin kuin hiekka kuivuu, niin myös muistot haalistuvat. Ajattelin, että sitten kun minua ei ole, kuivunut hiekka heitetään tuuleen buddhalaisten rukouslippujen alla testamentiksi ihmiskunnalle.